

Державний архів Сумської області

**Глухівське повітове рекрутське присутствіє
м. Глухів Глухівського повіту Чернігівської губернії**

ФОНД 627

Інвентарний опис № 1

1818-1858 рр.

ПЕРЕДМОВА

до опису № 1 фонду 627 Глухівське повітове рекрутське присутствіє м. Глухів Глухівського повіту Чернігівської губернії

Організація і проведення рекрутських наборів у російській імперії XIX ст., мала свою організаційну та управлінську структуру, серед якої важливе місце займали рекрутські присутствія – спеціальні адміністративні органи (комісії), які безпосередньо займалися набором рекрутів. 20 лютого 1705 року – петровський указ про перший рекрутський набір й з того часу запровадився сам термін «рекрут».

Згідно рекрутського статуту 1831 р., що був основою нормативно-правового регулювання військової системи Російської імперії, до складу якої на той час входила і значно частина українських земель, з 1832 р. до 1874 р. для прийому рекрут визначалися відповідні місця, у яких відкривалися спеціальні органи-рекрутські присутствія із визначеним складом чиновників, які були основними виконавчими органами по рекрутській повинності. Ці органи створювалися спочатку тільки в губернських містах, а на підставі рекрутського статуту 1831 року стали відкриватися і в повітових містах. У кожній губернії під час проведення набору їх кількість не могла перевищувати чотирьох: одне в губернському, а решта – в повітових містах («пункт прийому рекрут»).

Саме з цих присутствій і починалася «служба государева», що означало «велике горе» для всієї родини рекрута і часто для нього самого.

Рекрутські присутствія відкривалися в кожній губернії для прийому рекрутів під час здійснення набору. Казенна палата оголошувала про утворення рекрутських дільниць, кількість новобранців і з кожної дільниці або визнавала грошову суму, яка мала виплатитися до державної скарбниці замість рекрута. Після закінчення терміну набору рекрутські присутствія надавали цивільному губернатору загальний звіт про роботу, передавали справи до рекрутського столу казенної палати і закривалися.

Повітові рекрутські присутствія включали до свого складу: дворянського предводителя того повіту, у якому засновано присутствіє, місцевого городничого, військового і медичного чиновників. Головуючим, як правило, призначався вищий за званням предводитель. В повітових містах, де не було цієї посади, місце головуєчого займав повітовий суддя.

При кожному рекрутському присутствії функціонувала канцелярія, до складу якої належав діловод, його помічники та декілька писців. Під командуванням військового чиновника, при кожному присутствії перебував офіцер і унтер офіцер сторожі з солдатами і цирульниками, які допомагали в організації проведення набору. Такі ж функції виконував і офіцер корпусу жандармів.

Від кожного кандидата в солдати потрібно було мати при собі одяг, взуття, та продовольство. Доставку рекрутів забезпечували «віддавальники» -

відповідальні представники поміщика і того селянського суспільства, з якого обраний рекрут. Вони супроводжували майбутніх солдатів в присутність, вносили за нього необхідний грошовий внесок, зібраний всім селянським суспільством (громадські суми).

Якщо у поміщика або громади забирали людей на будь-які роботи, натомість видавали спеціальні документи- залікові квитанції, які звільняли від здачі рекрутів. Іноді відправляли на службу «охотника» - бідняка, який на певних умовах ішов в рекрути замість свого наймача.

Набір в армію кріпаків звільняв їх від кріпацтва. У різні роки змінювався вік призову рекрутів, в основному – від 17-ти до 30-ти років. Спочатку вони служили пожиттєво, із 1793 – 25, із 1834 – 20 років і 5 перебували у відпустці.

1855-1872 роки термін військової служби становив – 12, потім – 10 і нарешті – 7 років із перебуванням у відпустці відповідно 3, 5 і 8 років.

В Україні рекрутчина набула чинності після остаточної ліквідації її політичної автономії в 1780-х роках.

Маніфестом від 1 серпня 1843 року «О замене общих в Государстве рекрутских наборов, частными, ежегодно в одной половине Государства, и о производстве в сем году первого в Южной полосе» територія Російської імперії поділялася на 2 смуги: південну і північну, а маніфестом від 8 липня 1839 року – на західну та східну. До 1855 року щорічно оголошувався набір рекрутів почергово (частковий рекрутський набір) по західній або східній смузі.

Останній рекрутський набір у Російській імперії проходив із 15 січня до 15 лютого 1874 року. Рекрутські присутствія скасовано указом Сенату від 14 травня 1874 року. Відповідно до «Статуту щодо військової повинності», свої повноваження вони передали новоствореним губернським і повітовим із військової повинності присутствіям.

Фонд Глухівське повітове рекрутське присутствіє вперше надійшов на зберігання до Державного архіву Сумської області 22 червня 1950 р.

На 01.01.2023 у фонді налічувалося 27 справ за 1818-1858 рр.

У 2023 році проведено науково-технічну обробку документів постійного терміну зберігання фонду, вдосконалення та переробку опису.

В опису відредаговані заголовки справ, уточнені крайні роки документів, кількість аркушів у справах, опис передруковано, складено передмову, історичну довідку, перевідну таблицю шифрів, акт перероблення опису архівного фонду.

На впорядковані документи складено опис № 1 постійного зберігання, який налічує 28 (двадцять вісім) справ з № 1 по № 28 за 1818-1858 роки. Справи в опису систематизовані за датами. Старий інвентарні описи № 1 взятий на облік та включений в опис № 1 під № 28.

Передмову склала

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Людмила СОРОКІНА

Глухівське повітове рекрутське
присутствіє
м. Глухів Глухівського повіту
Чернігівської губернії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державного архіву
Сумської області

Юрій ОЛІЙНИК
2023 р.

Фонд 627

Опис № 1
справ постійного зберігання
за 1818-1858 рр.

№№ з/п	Індекс справи	Заголовок справи	Крайні дати документів справи	Крайні дати документів справи	Кількість аркушів у справі	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
1.		Реєстр вихідних документів Глухівського рекрутського присутствія.	29 жовтня 1818	10 січня 1819	20	
2.		Реєстр вихідних документів Глухівського рекрутського присутствія.	4 листопада 1818	10 січня 1819	6	
3.		Укази царя і Сенату, приписи губернського правління про порядок рекрутських наборів.	14 квітня 1828	14 липня 1828	172	
4.		Приписи Чернігівської казенної палати про набір рекрутів. Списки рекрутів.	1 травня 1828	18 червня 1828	122	
5.		Рапорти волосних правлінь з питань набору рекрутів.	20 травня 1828	15 червня 1828	33	
6.		Списки рекрутів із міщан, представлених під час проведення 92 рекрутського набору.	1 червня 1828	10 червня 1828	96	

1	2	3	4	5	6	7
7.		Журнал засідань рекрутського присутствія з питань набору рекрутів.	1 червня 1828	7 липня 1828	171	
8.		Рапорти сільських волосних правлінь з питань набору рекрутів.	травень 1828	2 червня 1828	7	
9.		Реєстр вихідних документів.	червень 1828	липень 1828	20	
10.		Журнал засідань Глухівського рекрутського присутствія з питань опрацювання маніфесту щодо проведення 4-го часткового чергового набору у рекрути. Про організацію у місті Глухів рекрутського присутствія. Розбір заяв про набір у рекрути міщан, казенних і поміщицьких селян.	1 листопада 1842	15 грудня 1842	250	
11.		Журнал реєстрації вихідних документів Глухівського рекрутського присутствія.	2 листопада 1842	31 грудня 1842	33	
12.		Копія Указу царя Миколи I і копія циркулярних розпоряджень Міністерства Внутрішніх справ і Чернігівської губернської казенної палати про оголошення та проведення 4-го часткового чергового набору рекрутів у смузі західних губерній держави. Порядок призову у рекрути. Списки сімей, члени яких підлягають призову під час проведення 4-го чергового рекрутського набору.	2 листопада 1842	4 листопада 1842	81	

1	2	3	4	5	6	7
13.		Формулярні списки осіб зарахованих у рекрути у залік майбутніх рекрутських наборів по Глухівському рекрутському присутствію.	1842		22	
14.		Формулярні списки про рекрутів представлених по Глухівському рекрутському присутствію під час проведення 4-го чергового набору у рекрути.	1842		113	
15.		Оголошення про набір у рекрути поміщицьких і казенних селян. Списки рекрутів.	1842		96	
16.		Громадські приговори, оголошення міщан і селян про зарахування у рекрути власних синів. Списки осіб зарахованих у рекрути.	7 січня 1846	30 грудня 1846	81	
17.		Підписи міщан про згоду стати рекрутом в залік майбутніх наборів. Про сплату грошей наймачами за відправку рекрутів. Оголошення міщан про зарахування у рекрути власних синів. Списки рекрутів.	12 січня 1846	6 лютого 1846	36	
18.		Списки міщан, казенних і поміщицьких селян, які підлягають зарахуванню у рекрути з залік майбутніх рекрутських наборів.	12 січня 1846	28 лютого 1846	22	
19.		Списки міщан, казенних і поміщицьких селян зарахованих у рекрути під час проведення 6-го часткового чергового	19 січня 1846	26 лютого 1846	184	

1	2	3	4	5	6	7
		набору.				
20.		Журнал реєстрації вихідних документів Глухівського рекрутського присутствія під час проведення 6-го часткового чергового рекрутського набору.	1846		27	
21.		Реєстр вхідних документів Глухівського рекрутського присутствія.	1 березня 1846	12 квітня 1846	26	
22.		Списки міщан, казенних і поміщицьких селян, зарахованих у рекрути по Глухівському рекрутському присутствію.	3 листопада 1846	18 листопада 1846	145	
23.		Списки міщан, казенних і поміщицьких селян, зарахованих у рекрути по Глухівському рекрутському присутствію.	18 листопада 1846	19 листопада 1846	12	
24.		Списки рекрутів по Глухівському рекрутському присутствію.			89	
25.		Списки міщан, казенних і поміщицьких селян, які підлягають зарахуванню у рекрути.			190	
26.		Списки міщан, казенних і поміщицьких селян, які підлягають зарахуванню у рекрути в залік майбутніх рекрутських наборів.	4 березня 1854	1 квітня 1854	24	
27.		Списки міщан, казенних і поміщицьких селян, які підлягають зарахуванню у рекрути в залік майбутніх рекрутських наборів.	7 червня 1855	28 липня 1858	19	

1	2	3	4	5	6	7
28.		Старий недійсний опис.			3	

До опису внесені 28 (двадцять вісім) справ з № 1 по № 28, у тому числі:
літерні №№ _____,
пропущені №№ _____

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Людмила СОРОКІНА

20.01.2023